

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7, p. 345-368

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11537>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 01.03.2017

✓ Accepted/Kabul: 30.03.2017

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Abide DOĞAN – Prof. Dr. Nesrin TAĞIZADE-KARACA

This article was checked by iThenticate.

SANATSAL DOKUNUŞLA TASARLANAN BİR AŞK ROMANI: ROMANTİKA

Güngör ŞAHİN*

ÖZET

Turgut Özakman'ın ikinci romanı olan Romantika aşk teması etrafında kurgulanan bir romandır. Yazar; başkalarıyla evli iki insanın eşlerinde bulamadıkları duyguları, sıcaklığı, dostluğu ve tutkuyu konu edinir. Karakterler; farklı zamansal ve tematik kurgu teknikleriyle oluşturulan gerilimle okuyucunun karşısına çıkarlar. Olay parçaları arasındaki akıcılık ve tematik geçişkenlik, değer yargılarının arka plana itilerek, okuyucunun kendini kaptırdığı bir aşk duygusunun merkeze alınmasını sağlar. Eser, zarif duygularla ince ince işlenen ve yaşanılan bir aşkın romanıdır. Yazar aynı zamanda; aşk düşüncesi, evliliğe bakış açısı, eğlence tarzları gibi konuları kuşaklar arasındaki farklı algılamalara ve çatışmalara göre ele alır. Kuşak çatışmasını oluşturan değerlerin temsili, iki nesil arasındaki duygu ve düşünce farklılıkları aşk teması etrafında kurgulanır. Dönemin siyasi, sosyal hareketliliği ve bu hareketliliğin bireyler üzerindeki etkisi sadece romana başlarken, ayrıntıya girilmeden bir dekor olarak romanda yer alır. Böylece, romandaki asıl odak noktası aşk duygusu olur. Romanda bir üniversite hocası ile eski öğrencisinin yaşadığı aşk, sanatsal bir fonda tutkuya dönüşür. Karakterlerin canlılığı ve diyaloglardaki ayrıntılı betimlemeler Özakman'ın oyun yazarlığındaki tecrübesini romanla bütünleştirmesinin örneğidir. Roman içerisindeki kurguya ilişkin buluşlar özgün bir nitelik taşır.

Bu çalışmanın amacı; Turgut Özakman'ın roman kurgusunu, romanın vak'a zamanına hakim olan değer yargılarının dışında gelişen tutkulu bir aşkı, Rallo May'ın varoluşçu kuramı, Yeni-Freud'cuların bağlanma kuramı, Schiller'in estetik düşünceleri, Rönesans sanat anlayışı açısından yorumlayıp yazarın bu bakış açısıyla geliştirdiği ve sanat motifleriyle oluşturduğu zengin tasarımını değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Roman, yasak aşk, sanatsal tasarım, varoluşçuluk, aşk, Rönesans, estetik.

* Pendik İTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, El-mek: dayseeh@yahoo.com

A LOVE NOVEL DESIGNED WITH ARTISTIC TOUCH: ROMANTIKA

ABSTRACT

Romantika, second novel of Turgut Özakman, is fictionalised upon love theme. The author mentions about feelings, warmth, friendship and passion which two people couldn't find in their own partners. The characters confront the reader with a thrill created by using different temporal and thematic fiction. The flow of events and thematic transitivity give cause the reader for focusing on the feeling of love by setting aside the standards of judgements. This work of art is a novel about an elegantly elaborated love experience. The author discusses the subjects like the concept of love, points of views related to marriage, entertainment styles according to the different perceptions and conflict between the generations. Representations of the values that make up the generation conflict, the differences between the two generations of emotion and thought are constructed around the theme of love. The political, social mobility of the period and the influence of this movement on the individual are only in the roman as the decor starts to enter the romance. Thus, the main focal point of the romance becomes love. In the novel a lecturer and ex-student's love turns into passion at the detailed descriptions seen in the dialogues are the examples of Özakman's combining his experience of playwriting and novel. Findings related to fiction in the novel have unique characteristics.

The aim of the study is to interpret Turgut Özakman's novel fiction, passionate love coming true except from the values of the novel's occurent time in aspects of Rollo May's theory of existentialism, Neo-Freudian attachment theory, Schiller's aesthetic ideas, Renaissance sense of art and evaluate the rich design that the author created using this point of view and artistic patterns.

STRUCTURED ABSTRACT

Turgut Ozakman's second book 'Romantika' is a novel which is fictionalized on love theme. The novelist works on the subject of a relationship of two married people- who are married with other people- and their emotions, the feel of warmth, passion and friendship they find with each other. The point to allocate the novel is the different perspective that the writer brings into the theme of 'forbidden love' which is very popular in literature. This love is presented to the reader as naive unordinary and without sexual narration.

This novel is also important as it offers the opportunity to evaluate different theories. The existentialist theory of Rollo May, the new-fraudian's attachment theory, Shiller's aesthetical ideas, the renaissance sense of art- the portrait of human and the reflection of the emotions especially in the painting art – enriches the interpretation of the novel.

The mystic and antique atmosphere that Dogan has written in his poems created by the sensitivity of a Parnassian writer. His perception of

describing objects using metaphors t as in the plastic arts is like a Parnassian poet's depictions in his poems. As a romantic soul's blow to the perfectionist, cold statue of a Parnassian poetry; Arzu awakens with the words in the poem and it merely becomes an arosen woman from a cold antique statue.

At this point, pleasure described by the writer combines with physical beauty of Arzu. Every detail of desire poeticised like a mystic woman going to a ritual intercourse. Beauty and desire evolve through lust and feelings become seductive. Related to the poem, the writer adds a mysterious component to create mysticism and intimacy of their love. To hide the secret love between them, Dogan devoloped a new language that only the two of them can understand. In this way, nobody can solve the mystery of the love between them. Dogan used this alphabetical system in large part of his diary. They also used this language in the letters to each other. The writer provides Dogan an advantage to explain his feelings and opinions without hesitation by making him to find that symbolic system. In Dogan's cryptical language and the poems he depicts Arzu as an antique pleasure shows Turgut Ozakman's delicacy of fictionalism. Writer balanced the feelings of lust and intimacy via this new language. Even if it is a secret love, writer strips the theme from being ordinary and frames it with a private and secret construct.

Writer revives Arzu with different names as Aziru, Albertina and Azize in the novel. These names symbolize the changing of their love in time. Aziru is the name of lust and sensual desire more than a strong emotional enthusiasm. The name Aziru -inspired by ancient Egypt-strengthens writer's mysticism and ancient setting.

With the transition to Albertina from Aziru, a mature love feature shows up instead of puerile excitement at first. They get used to each other, to their emotions and moderate affair takes place of exhilarated reactions. They normalize their internal contradictions. A secret love which is against social norms becomes an innocent love that centered feelings instead of sexual desire. The writer fictionalizes the transition of Aziru – Albertina to give readers the idea of love is beyond all defacto of social norms. Alberta is the name of mocking life by living their love both in public and away from them. Afterwards Azize era begins. Azize is the symbol of their relation which goes beyond sexual desire. When Arzu becomes a grandmother she now draws back herself. Under the influence of her age and being a grandmother even if it is not a real break-up she questions the relationship and moves away from Dogan. The evolution of love between them is the exact example of the existentialist models in Rollo May's Agape, Philia, Eros and Seks. Evolution of their love developes according to the stages of existentialism.

By enriching the subject of love with flashbacks, codes and different editing; the writer narrates his view - love is a revolution- to the readers via the main characters just to spite the degenerate culture of that era and the vision of love which is condemned to despair. He masterfully designs the time breaks by using mystic and mysterious elements without dropping the tension and curiosity.

With all this fictional structure and rich artistic accumulation, the novel is enriched with poetry and art elements. Reading the poem and art

Turkish Studies

is not explained by the writer directly. First he uses descriptions via figures and poems, then he remarks readers by creating the atmosphere shaped through the emotions of main characters. After that he completes his construct which is created versatile by transitions of time and place. Based on time and place; the progress and alteration of characters are reflected to the novel successfully. We confronted the characters who react differently to the same situation according to their age, culture and experience. While the characters are experiencing different stages of love, the writer makes us feel the concrete realism through their compulsive changings with time and place. All these alterations in the feelings and thoughts are expressed through love theme. By centering the feelings, writer embodies the realist aspect of his novel via main characters. Thereby we confront real characters and real feelings in our minds. When we look upon the book as a whole, we see that thematic and structural elements are shown with the writer's unique style.

In conclusion, his originality and unique style in fiction is a harmony of his researcher, and artistic aspects. Turgut Ozakman's versatile knowledge brings him to the point to write about love in an artistic form besides his well-known novels about national struggle. Thus *Romantika* plays a part in Turkish literature as a unique design.

Keywords: Novel, forbidden love, artistic design, existentialism, Renaissance, love, aesthetics.

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca edebiyata konu olan aşk, türlü hallerle ve farklı edebi türlerle okuyucuyla buluşmuştur. Aşkın en çarpıcı hali de kuşkusuz yasak aşktır. Okuyucudaki heyecan ve gerilimin sürekliliğini sağlayan bu temanın, türler açısından özelleştirip roman bağlamında ele aldığımızda, Gustave Flaubert'in *Madam Bovary* (ilk basımı 1857), Lev Tolstoy'un *Anna Karenina* (ilk basımı 1878), Halit Ziya Uşaklıgil'in *Aşk-ı Memnu* (ilk basım 1900) adlı romanlarında konu edildiğini görmekteyiz. Dünya ve Türk edebiyatında popülerliği hiç kaybolmayan yasak aşk konusu, duyguların ya dramatik fonlarla platonik ifadesi ya da tensel arzuların tatmini olarak ele alınır. Karakterler, karşı koyamadıkları şehvet ve arzularını yazarın imkan verdiği ölçüde yasak aşk kavramı içerisinde yaşarlar.

Turgut Özakman'ın aşk duygusunu işleyişi ise yazarın farklı tasarım yollarını kullanmasıyla yukarıda örnek verdiğimiz romanlardan çok daha farklıdır. Çalışmamızda, aşk teması ve etkileri romanındaki vak'a zamanının kronolojisine göre ve romanın karakterleri; bir sanat tarihi profesörü olan Doğan, onun eski öğrencisi Arzu, Doğan'ın kızı Şirin ve Şirin'in arkadaşı Sanem merkeze alınarak incelenecektir. Romandaki aşk duygusu özellikle Doğan'la Arzu arasındaki aşk ön plana alınarak işlenir. Ayrıca Şirin ve Sanem'in, Doğan'ın günlüğünü bulup okumalarıyla öğrendikleri Arzu ve Doğan aşkı, kendilerinin aşk düşünceleriyle birlikte harmanlanarak Şirin'in ağzından okuyucuya aktarılır. Doğan ve Arzu aşkı, Şirin'in babasıyla ilk konuşmasında ortaya çıkar.

Eski Zamanlardan Mülhem Gizemli Bir Aşk

Bir gece Şirin, babasının bazı sözcükler fısıldadığını duyar "Ateş kuşu.. Tarçın.. Aşk rakısı.." (Özakman 2012: 16) bunun üzerine babasına bu sözlerin anlamını sorar. Babasının üzgün ve gizemli tavırları onu endişelendirir. Doğan, aslında Arzu'ya olan hislerini şiir olarak yazmıştır fakat kızına durumu farklı bir biçimde açıklar:

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7

“İlk fırsatta, o giz dolu sözcüklerin anlamını sormaya karar verdim. Bir gün sordum da. Çenemi okşayarak, ‘Şairi bilinmeyen eski bir Kopt şiirini çevirmeye çalışıyorum yıllardır..’ dedi, ‘..Alt-Ahmim lehçesiyle yazılmış, ilkel, garip, upuzun bir şiir. Uzmanlar, Nil’in taşıdığı yıllardan birinde, büyük bir olasılıkla 347 yılında yazıldığını tahmin ediyorlar. Aslı tek parça. Ben kolay anlaşılсын diye, şarkı adını verdiğim bölümlere ayırdım şiiri. Uğraşıp duruyorum işte.” (Özakman 2012: 16)

Şiirler üç parçadır ve şiirlerde Doğan, Arzu’yla aşkını anlatır. Doğan’ın dediği gibi şiirler antik çağdan kalmamış, Doğan’ın Arzu’yu antik bir yorumla anlattığı şiirlerdir.

“Birinci Şarkı

...
parmaklarının ucunda yükselip
onca zaman sonra ilk kez
öpüyor beni
ve kollarımdan sıyrılıp nazla
önüme düşüyor
uzun giysisini dalgalandıra dalgalandıra
ayakları ve omuzları çıplak
nice mevsimlerden ve umutlardan geçerek
arkasından akıyorum

odası loş ve serin
hava tarçın kokuyor” (Özakman 2012: 17-18)

“İkinci Şarkı

...
sarı tuniğini
altın tozlarını silkeler gibi
omuzlarından çözüp
ayaklarının dibine düşürüverdi
birdenbire

çıplak kaldı dolunay gibi
gözlerime sığmadı
taşkın güzelliği
tanrım
çılgın kanımı soğut
ve
kıskanma sakın
senin yarattığın bir şaheseri öveceğim için
yüzün yaz günü kadar parlak
ey sevgilim
gözlerin akdeniz gecesi
taze bir güle benziyor dolgun ağzın
saçların bir çavlan gibi dökülüyor
çıplaklığını kucaklayarak
yuvarlak omuzlarından aşağı
boynun benzersiz bir çiçek taşıyan dal gibi

gururlu
 bir altın heykele benziyorsun
 ey Aziru
 gergin tenin
 ısl ısl yanıyor
 kımıldadıkça
 fildişi kollarının ucundan
 yere damlıyor
 süt gibi parmakların

göğüslerin iki bereketli
 ve çiçekli meyve
 dimdik
 ve kıvrak

belin buğday sapı kadar ince
 ak mermerden yontulmuş
 bir çift sütun
 zambak beyazı bacakların
 görkemli kalçalarını
 ve çimenlere gömülü dişiliğini taşıyor
 övünçle
 dizlerin bir çocuğun gülüşü kadar güzel
 bir tay gibi narin bileklerin
 gümüş halhalların
 yüreğimde çınlıyor
 salınmasan da
 ...” (Özakman 2012: 24-25-28)

“Üçüncü Şarkı

...
 dudakları daha kırmızıydı bugün
 gözleri daha büyüktü
 bir sunak kandili gibi yanıyordu yüzü
 heyecandan
 boynu
 mercan bir gerdanlığı süslüyordu
 ne güzelsin
 diye fısıldadım
 hayran hayran

tutkum dışıma taşıtı da ondan
 içimde tutamaz oldum
 dedi
 ve
 usulca ağzını verdi canını adar gibi

uğuldayan nil’e mi yuvarlandık
 yoksa kendi tufanımıza mı

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 12/7

bir anda
kapılıp gittik çılgın bir akıntıya
tanrı yardımcımız olsun

sürüklendik
kucak kucağa
ta sıcak ve uzak denize kadar
ölümle dirim arasında
çırpınarak
kaç azgın burgaçtan geçtik
döne savrula
...” (Özakman 2012: 126-127)

Şiirler coşkulu duyguların lirik anlatımıdır. Doğan, Arzu’yla zaman zaman buluşmalarındaki izleri şiirlerine yansıtmıştır. Doğan’ın, Arzu’yla ilişkilerinin başlangıcından gelişim sürecine kadarki duygularını ifade eder. Hislerindeki zamanla birlikte oluşan yoğunlaşma mısralara dökülür. Sanat tarihi hocası olmasının etkisiyle de, şiirlerinde mistik ve antik bir üslup sezilir. Arzu için kullandığı Aziru ismi de, aşkın şiirde ustalıklı gizlenmesini sağlar.

Doğan’ın yazdığı şiirlerdeki antik ve mistik hava bir parnas şairin duyarlılığıyla oluşturulur. Plastik sanatlardaki tasvir anlayışını şiire uyarlama ve betimlenen kelimelerle objeye dönüştürme tavrı tıpkı parnasyen bir şairin şiirindeki gibidir. Parnas şiirin soğuk ve mükemmeliyetçi heykeline romantik bir ruh üflenmesi gibi Arzu, şiirin içerisinde kelimelerle canlanır ve adeta antik bir heykelden dirilen bir kadına dönüşür.

Burada, yazar tarafından betimlenen haz durumu, Arzu’nun bedensel güzelliğiyle birleşir. Arzu’nun her ayrıntısı, törensel bir birleşmeye giden mistik bir kadın gibi şiirleştirilir. Güzellik ve arzu duygusu şehvete doğru evrilir ve duyuların coşkusu baştan çıkarıcıdır.

Şiirlerle bağlantılı olarak, aralarındaki aşkın mistik yanını ve mahremiyetini oluşturmak için yazar, romana bir gizemli unsur daha katar. Doğan ve Arzu’nun aralarındaki yasak aşkı gizlemek için Doğan, kendisinin bulduğu ve sadece ikisinin anlayabileceği bir dil geliştirmiştir. Böylece aralarındaki aşkın gizemini kimse çözemeyecektir. Doğan günlüğünün büyük bölümünde bu alfabetik sistemi kullanmıştır. Birbirlerine yazdıkları mektuplarda da bu dili kullanırlar.

“2□2 m6728 1962 x6r86m56

5682.46. 568l676r6□ ωl67l6r2 53q3.□3 437q3l6r2ml6 7=.24= 76zm676
□6r6r ,=r42m

x3.□3 h=r 8=7 568□+ 52r 6.l+m □+z6.42 t=□ 52r 67r2.t272
52l= 3.3tm6□

28t=m27 ωr3m

86tr6.x .ω687ω.3.46. =82.l=.=r=□ 76zm682 □ωl67 52r 82fr= 3743r43m

53 7ωll6 53t3. ωl67l6r2 4383.x= ,= 437q3l6r2m2 86□l6m646.
6x2□x6 76z652l2r42m” (Özakman 2012: 36-37)

“İki Mayıs 1962 Çarşamba

Başından başlayarak olayları bugünkü duygularımla yeniden yazmaya karar verdim.

Çünkü her şey başka bir anlam kazandı.

Tek bir ayrıntıyı bile unutmak istemiyorum.

Satranç notasyonundan esinlenerek yazması kolay bir şifre uydurdum.

Bu yolla bütün olayları düşünce ve duygularımı saklamadan açıkça yazabilirdim”
(Özakman 2012: 41)

Şirin ve Sanem, bu sembollerden oluşan yazıyı çözmek için uğraşır. Başta Kopt yazısı olduğunu düşünürler fakat sonra sembollerden oluşan kelimeleri ve sembollerin eşleştirildiği harf sistemini anlamaya başlarlar. Sanem’in aklına bir olay gelir ve o olaydan hareketle şifrenin nasıl çözülebileceğini Şirin’e anlatır:

“...Bu yıl okula başlayacak diye annesi oğlana, harfleri öğreten resimli bir kitap almış. ‘Oyundan sıkılırsa bununla oyalanır’ dedi. Kitabı çantama sokuşturdu. Oğlandan önce ben sıkıldım, oyalanmak için kitaba bir göz attım...A harfinin karşısında anahtar resmi vardı, B harfinin karşısında bardak resmi, C’nin karşısında cami resmi. Nesnelerin adlarının ilk harfine dayanan basit bir yöntem. Kafamda dünden beri işaretler uçuşup duruyor zaten. Bu yöntemle şifre arasında bir çakışma oldu. Doğan Hoca galiba bu yolu kullanmış. Eğer öyleyse...

Çılgın gibi masanın başına geçtik. Şifreyi bu yöntemi kullanarak çözmeye çalıştık ve başardık.

2 (iki) : i / ı (Yuh! Ne kolaymış!)
3 (üç) : ü / u
4 (dört) : d
5 (beş) : b
6 (altı) : a
7 (yedi) : y
8 (sekiz) : s / ş
, (virgül) : v (Ne cin adammış şu babam..)
. (nokta) : n
(parantez) : p

Biraz zorlandıktan sonra, kalanları da çözdük.

= (eşit) : e
x (çarpı) : c / ç (Dün bunu ‘iks’ harfi sanmıştık.)
q : g / ğ (Bu harf için biçim yakınlığından yararlanmış.)
ω (omega) : o (Bir bunu çözmemiştik dün)
□ (kare) : k” (Özakman 2012: 40-41)

Yazar, Doğan’a böyle bir sembol sistemi buldurarak, duygularını ve düşünceleri çekinmeden açıklamasını sağlamıştır. Doğan’ın kullandığı giz dolu dil ve Arzu’yu antik bir zevkle canlandırdığı şiirleri, Turgut Özakman’ın roman kurgusunun inceliklerini ortaya koyar. Yazar, romanında şehvet

ve mahremiyet duygularını böylece dengeler. Yasak da olsa aralarındaki aşkı aleladelikten sıyrarak, özel ve mahrem bir kurguyla çevreler.

Aralarındaki aşk üç aşamada hayat bulur ve Doğan, her aşama için Arzu için farklı takma adlar kullanır.. Bunlar; Aziru, Albertina ve Azize'dir. Aziru adı, Doğan'ın Arzu'yla yakınlaşmasının artık aşka dönmesinden ve Arzu'nun tavsiyeleriyle iyi kazanç elde edip yeni bir kitapçı açmasından sonra ortaya çıkar.

“Sıkıldıkça, teyzemin getirdiği aptal romanları okuyorum. Biri eski Mısır'la ilgiliydi. İçindeki adlardan biri çok hoşuma gitti. Beni anımsatıyor.

Duyunca bayılacaksınız.’

‘Söyle.’

‘Aziru.’

...

‘Harika!’

‘Yeni adımı kutlamayacak mıyız?’

‘Nasıl kutlayabiliriz?’

Güldü.” (Özakman 2012: 80)

Aziru adı, güçlü bir duygusal coşkunluktan daha fazla, şehvet ve bedensel arzuların da ismidir. Aziru'ya atfedilen birinci ve ikinci şarkıda lirik duygular, sadece kalbi hisler değil tensel hazlar da anlatılır. Aziru isminin de eski Mısır'dan mülhem olması, yazarın romanındaki mistik ve antik kurguyu güçlendirmesini sağlar.

Aşkın coşkulu halleri, özellikle Doğan tarafında yoğun bir heyecanla yaşanır. Duygulardaki derinlik, tensel arzularla karışarak karşı konulmaz bir tutku halini alır. Arzu, Doğan'ın duygularının farkındadır fakat daha kontrollü bir ilişki ister. Doğan'ın kendisini arzulaması hoşuna gider, hatta kimi zaman kendini kontrol etmekte zorlanır. Duygularını kadın duyarlılığını, özellikle evli olmasının etkisiyle, merkeze alarak ifade eder. Erkek ve kadının karşı cinsi arzulamasındaki farklı algılar, roman boyunca hissedilir.

Aziru'dan Albertina ismine geçişle birlikte, ilk çocuksu heyecanın yerine artık daha olgunlaşmış bir aşk olgusu ortaya çıkar. Birbirlerine alışır, duygularını içlerine sindirirler ve coşkulu tepkilerin yerini itidalli bir ilişki alır. Kendi içlerinde yaşadıkları çelişkileri artık normalleştirirler. Toplumsal normlara aykırı olan bir “yasak aşk”, bedenlerin değil hislerin merkeze alındığı “masum aşk”a dönüşür. Yazar, okuyucuya “Aşkın büyüklüğü her türlü genel geçer kuralın üzerindedir.” fikrini vermek istediği için Aziru-Albertina dönüşümü kurgular. Kendi aşklarını herkesin içinde ama herkesten uzak yaşamlarının, hayatla dalga geçmelerinin ismidir Albertina.

“Hayatın tadını bilen, başına buyruk bir Batı Akdenizli. Ah, kaç kişi oldum ben? Rusların iç içe geçmiş bebeklerden oluşan süs oyuncakları vardır, Matruşka diyorlar galiba, ben de ona döndüm. Albertina için de bir peruka yaptırmam gerekiyor. Düz, kısa ve katran gibi siyah bir saç!” (Özakman 2012: 133)

Arzu da - kendi anlatımına göre - Matruşka gibi iç içe geçmiş birden fazla karakteri oynamaya başlar. Gerçek hayatlarının dışında kurguladıkları yaşamlarının sınırları da uçsuz bucaksızdır artık. Arzu, Albertina karakterini içselleştirir. Bu karaktere bürünen Arzu artık daha cesurdur. Doğan'a olan aşkının zaman zaman verdiği vicdan azabı ve gelgitleri daha kolay aşar. Albertina, aşkın dostluk ve sevgiyle harmanlandığı bir karakter olarak şekillenir. Doğan ve Arzu aşkının ikinci evresini temsil eder. Cinsel arzular, Albertina'yla beraber daha sanatsal bir kurguya dönüşür. Hazlar, görsellikteki sanatsal ifadelerle zenginleşir.

Diğer isim Azize'nin oluşumunu da Şirin'in yorumundan öğreniriz.

“İpek'in (Arzu'nun kızı) 1984'te bir çocuğu oluyor. Çocuğun doğumuyla Albertina dönemi sona eriyor, Azize dönemi başlıyor.’

‘Ne demek bu?’

‘Arzu, artık annee olduğunu, yaptıklarını düşündükçe torunundan utandığını söylüyor, belki teyzesinin etkisinde kalıyor, ya da menapoz psikolojisi ile böyle bir duyguya kapılıyor, cesaretini yitiriyor, her neyse, ilk gündeki sınırların bile gerisine çekiliyor. Buluşmalar bütünüyle bitiyor. Gece konuşmaları, erotik laflamalar sona eriyor. Odasının tül perdelerini açmıyor, ışığını yakınca kalın perdeleri kapatıyor. 22 Ocaklarda bile buluşmuyorlar.’” (Özakman 2012: 145)

Azize, ilişkilerinin tensel arzuların dışına çıktığını sembolize eder. Arzu, annee olduğunda artık kendisini geri çeker. Yaşının ve annee olmasının psikolojik etkisiyle birlikte ilişkiyi sorgular ve tam bir ayrılık olmasa da Doğan'dan uzaklaşır. Doğan ve Arzu'nun ilişkisi artık Arzu'nun kontrolündedir. Sessiz sedasız uzaklaşır Arzu. Doğan ise bu duruma müdahale edemez ve istemese de anlayışla birlikte onun uzaklaşmasına saygı duyar. Bu Doğan'ın istememesine rağmen, Arzu'nun kendisini geri çekmesiyle oluşan bir durumdur ve üç yıl birbirleriyle hiç görüşmezler.

Bu üç isim de gizemli bir ilişkinin sembolleridir. Doğan, hayatındaki tüm olumsuzluklara ve mutsuzluklara rağmen nasıl ayakta durduğunu ve hayata tutunmasını sağlayan gizemi kızına açıklamaya çalışır:

“Bak kızım, uzun yıllar önce, olağanüstü bir varlık benimle ilişki kurdu. O günden beri, kısa aralar dışında her gün ses olarak beliriyor. Zaman zaman da çeşitli kimlikler altında somutlaşıyor, bana güç ve yaşama sevinci veriyor. Bütün olumsuzlukların izini silip süpüren, beni her yıkılışında yeniden diriltten işte bu mucize.” (Özakman 2012: 30)

Fakat Doğan'a göre sabırsız, hoyrat, bencil bir çağın çocuğu olduğundan kızının durumu anlayamayacağını düşünür. Kızının anlamadığını görünce de aslında tüm bu şifreli yazıları - Doğan'ın tabiriyle “notalamak”- ve gizemli aşkını nasıl anlayabileceği konusunda Şirin'e ipucu verir.

“...Senin bu gizemli ilişkiyi öğrenmeni, sandığın gibi mutsuz olmadığımı bilmeni istiyorum. Ölümünden sonra çalışma odama bir göz at. Birçok ipucu bulabilirsin. Olayları özel bir yöntemle not ettim. Daha doğrusu notladım. Aklını çalıştırırsan her şeyi kolayca çözebilirsin.” (Özakman 2012: 30)

Aşkın Gizemli Dünyasına Giriş

Doğan ve Arzu'nun gizemli aşkının kurgusunu ve şifrelerini açıkladıktan sonra, aralarında oluşan aşkı başlangıcından itibaren kronolojik olarak ifade etmeye çalışalım.

Arzu ile Doğan arasındaki aşkı; Şirin ve Sanem'in, Doğan'ın günlüğünü okumalarından öğreniyoruz. Günlük okundukça aralarında aşkın nasıl başladığı ve içeriği ortaya çıkar. Doğan günlüğünü 2 Mayıs 1962'de yazmaya ve Arzu'yu o günkü duygularıyla anlatmaya başlar. Arzu'yla ilk karşılaşmaları 22 Ocak 1962'dedir. Arzu, üniversiteden ayrılmıştır. İki yaşında bir kızı vardır. Tesadüfen Doğan'ın kitabevine girer. Ayaküstü sohbet ederler. Doğan'ın ilk izlenimi şöyledir:

“Neşeli, afacan, sevimli bir öğrencimdi. Sade, sakın, güzelce bir genç kadın olmuş. İstifamı içtenlikle desteklemesi gururumu okşadı. Hele yeni işimi, hatta

tezgah başında oturmamı bile çok doğal karşılaması, içimi az çok rahatlattı.” (Özakman 2012: 43)

Öğrencisinin kendisine gösterdiği anlayışı karısının göstermemesinden ve karısının, öğrencisini küçümseyen sözlerinden yakınlardan yemekten kalkar, çalışma odasına gider ve ilerleyen vakitlerde yatağına girer. Yataktaki sözleri karısıyla arasındaki evliliğin ne kadar kötü gittiğini özetler:

“Yemek biter bitmez, odama çekilip günlük gelir ve giderleri kaydettim, sonra da uduma sarıldım. Çok aptal ve pek basitmiş ha! Sen dünyaya bir büyük modaevinin vitrinine bakar gibi bakarken, o kızcağız insan, çevre, çağ ve sanat arasındaki ilişkileri çözmek için beyninin terini akıtıyordu be!... Karım yattıktan epey sonra yatağa girdim. Hay soğuk nevale! Dokunmayayım diye yatağın ta öbür ucuna çekilip büzülmüş. Yorgun başımı yastığa gömdüm.” (Özakman 2012: 44)

Yeni-Freud’cular bu durumu şöyle açıklar: Ne yazık ki ilişkilerimiz en büyük mutluluk kaynağı olabildiği gibi, bazen de en büyük stres kaynağımız olabilir. Duygusal açıdan soğuk bir insana ilgi duymuş, bundan dolayı bir düş kırıklığı yaşamış olabilirsiniz...İlişkilerin yürüyüp yürümemesinin altında pek çok neden yatar. Ancak yakın bir zamanda yeniden ortaya çıkan yaklaşım, yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki davranışlarını anlamak için, kişilerin çocukluk deneyimlerine bakmak gerektiğini söylüyor (Burger 2006: 221-222).

Yeni-Freud’cular bu görüşü ilk öne sürdüklerinde romantik eşlerimizle olan ilişkimizin, çocukken anne babamızla olan ilişkimizin bir yansıması olduğunu belirtmişlerdir. Yakın zamanlı araştırmalar da bu görüşü destekler niteliktedir. Romanda Doğan ve Arzu’nun çocukluk yaşantılarına ait bir bilgi bulunmamaktadır. Bundan dolayı çocukluklarındaki yaşantılarının etkisiyle mutsuz olacakları bir evlilik yaptıklarını söylemek zor. Fakat Şirin’in evliliğindeki mutsuzluk ve evliliğinin bitmesini bu kuramla açıklayabiliriz. Yani Doğan ve karısının mutsuz evliliğiyle yetişen Şirin de evliliğinde mutluluğu bulamaz. Bu duygularını da şu cümleleriyle ifade eder:

“Kafamın dikine gittim ve tosladım. Sanem’e söyleyemediğim şeyi kendime itiraf edebilirim. Keşke ben de böyle bir aşk yaşasaydım. Şimdi belki her şey farklı olurdu. O ürkünç yalnızlık, boşuna yaşamışlık duygusundan kurtulurdum.” (Özakman 2012: 137)

Doğan ve Arzu’nun aşkına bakarak yaptığı bu itiraf önemlidir. Anne ve babanın mutsuz ve aşksız evliliği Şirin’in de mutsuz eşler seçmesine neden olduğunu Yeni-Freud’cuların bağlanma tarzı ve yetişkin ilişkileri kuramına bağlı olarak açıklanabilir. Bu kuram üç aşamadır: Bağlanmaktan kaygı duymamak, birine tamamen bağlanamamak ve bağlanmaktan kaçmak. Bu kuramın en belirgin niteliği “bağlanma” üzerine kurulmasıdır. Şirin, kuramın üçüncü aşaması olan bağlanmaktan kaygı duyma halini yaşamıştır hayatı boyunca. Bağlanmaktan korkmak ve evlilik bağıyla bağlanan insanların aşksız mutsuz olması örneğinin görülmesi Şirin’e bunları düşündürür. Romanda Doğan ve Arzu bağlanma kuramının ilk aşaması olan birbirine bağlanmaktan korkmamayı seçerler.

Romanda, Doğan ile Arzu’nun tanışmaları ve ilişkilerinin gelişim evrelerini olayların kronolojik sırasına göre ele alacak olursak, Doğan Arzu’yla ilk defa üniversiteden ayrılıp bir kitabevi açmasından sonra karşılaşır. Doğan, eski öğrencisiyle bir kitabevi işletmecisi olarak karşılaşmasından dolayı mahcup olmuştur fakat Arzu’nun bunu normal karşılaması, utanmamasını istemesi ve “...Ne olmuş yani? Ahi Evren de dericiydi!” (Özakman 2012: 44) demesi, Arzu’yu Doğan’ın gözünde yüceltir. Hatta “Biliyor musunuz, benim idealim de bir kitabevi açmaktır. Kalın raflar, meşe lambrilerle kaplı duvarlar, bronz kollu ağır kapılar, vitraylar...” Arzu’nun hayalindeki

kitabevinin aynısını Doğan ikinci büyük kitabevi olarak açacaktır. Bu ziyarette okul yıllarından konuşurlar. Daha doğrusu Arzu, okulda nasıl bir hoca olarak tanındığını ve kızların hayranlıklarını anlatır, “...Gerçekten bir baba gibiydiniz. Ama anlayışlı bir baba.” (Özakman 2012: 46) diyerek, zamanın çok ilerlediğini söyleyerek apar topar eve döner. Doğan, gece yatağa yattığında Arzu’yu düşünmeye başlar fakat bu düşüncelerinden çok rahatsız olur.

“...Olayları düşünürken aklım Arzu’ya takılıp kaldı. İçimde ayaklanan bazı başıboş duyguların, bir kırlangıç sürüsü gibi sessizce ve hızla, bu sıcak hayale doğru akmaya başladığını sezince dehşete düştüm.

Ooo! Yooo! Hayır!

Bu, karımın tavrına karşı, geçici bir tepki. Başka bir şey olamaz. Karımın güzel bedenini, keskin çizgili, soylu yüzünü düşünmeye çalışarak bu çılgın tepkiyi boğmaya çalıştım.

Zorlukla başardım.” (Özakman 2012: 48)

Arzu bir süre kitabevine uğramaz. Kocasıyla Almanya’ya gitmiştir. Haberi Arzu’nun arkadaşları ve üniversiteden öğrencileri Nurcan ve Bingül’den alır. Arzu bir süre sonra döner ve Doğan’a kitabevini büyütme konusunda fikirler verir. Günler geçer, artık Doğan’ın Arzu hakkındaki duyguları belirginleşmeye başlamıştır:

“Yatağımı yapıp yattım, uyuyamadım. Arzu’yu düşündüm. Bugün ne kadar candan bakmışım ki yüzünü bütünüyle zihnime kaydetmişim. Bal rengi saç. Sağık fişkıran, aydınlık, taze bir yüz. Burnunun üzerinden yanaklarına doğru birkaç çil serpintisi. Belirgin kaşlar. Kısık, ela gözler. Kızıl kirpikler. Ufak, düzgün bir burun. Dolgunca dudaklı pembe bir ağız... Biliyorum, karım daha güzel, daha bakımlı, daha şık. Ama benim içim bu küçük, sıcak kadına akıyor.

Kanuni Sultan Süleyman’ın aşkın tehlikelerini haber veren, o ürpertici güzellikteki beyti, içimde bir rüzgar gibi dolaştı.

Dönülmez, ben reh-i aşka yöneldim

Dua-yı hayr kılsın bana yâran” (Özakman 2012: 54)

Romanda, Doğan’ın aşkı bu sözlerle tescillenmiştir. Karısı ile Arzu’yu karşılaştırmasındaki ölçütler güzellik ve sıcaklıktır. Karısı güzelliği, Arzu ise sıcaklığı çağırıştır. Doğan’ın tercih ettiği ise sıcaklıktır.

Doğan, Arzu ve diğer öğrencileriyle belirli günlerde kitabevinde toplayarak toplantılar yapar. Güncel konular, evlilik hayatları, sanatsal konular... Bu toplantılardan birinde, “Soğukların kırıldıği bir gün Arzu kaç zaman sonra yine eteklikle geldi toplantıya. Gözlerimi bacaklarından alamıyorum. Farkına varacak diye korkup işi tartışmaya döktüm, toplantıyı yönetmesi için Zekeriya’yı yerime oturtup en arkaya geçtim.” (Özakman 2012: 55) der.

Arzu’yu bedensel olarak da istemeye başlar. Tabii şimdilik bu beğeni pişmanlık duygusuyla karışık bir haldedir.

Arzu, bir süre kitabevine uğramaz. Doğan, durumu arkadaşlarından öğrenir. Kocas, orada bulunan erkek arkadaşlarından kıskandığı için Arzu’ya izin vermemiştir. Doğan’ın bu duruma verdiği tepkiler ise aşk hezeyanlarıdır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7

“Göğsüm sıkıştı. Neden?... Of!... Sokağa attım kendimi. Yaralı bir kurt gibi dolaşıp durdum. Birdenbire her şey anlamsızlaşmış, dünya bir ayna gibi parçalanıp dağılmıştı... O akşam çabucak sızmak için iyice içip zorlukla odama gittim...

...İki zor hafta geçti. Durumu içime sindirmeyi beceremiyor, bu hasta duyguyu bastıramıyorum. Aşk da ölüm gibi yaşa başa bakmıyormuş.” (Özakman 2012: 56-57)

Kendisiyle savaşıyor Doğan, iç konuşmalarıyla aşkın verdiği acı, hezeyan ve çarpıntıları günlüğüne ayrıntılarıyla yazmıştır. Daha sonra Arzu’yla düzenli olarak telefonla görüşmeye başlarlar. Aslında Arzu okul yıllarında onun sesine aşıktır ve onun telefondaki sesi Arzu’nun da aşk duygusunu içten içe besler büyütür. Bu itirafını ikinci ziyaretinde Doğan’a şu sözlerle yapar:

“Haydi biraz dedikodu yapayım, mesela Hande gözlerinize hayrandı, Bingül konuşmanıza, Nurcan kolalı, beyaz gömleklerinize... Ben de sesinize.” (Özakman 2012: 46)

Kitabevi dışındaki ilk buluşmaları Gül Bahçesi’nde olur. Bu mekanın onlar için anlamı çok derin olacaktır. Orada buluşmalarının ilk gününde ise Doğan’ın özellikle giyim tarzında belirgin değişimler olur. 1962 yılının modasına göre giyinmeye başlar.

“Çıkıp spor gömlek, mont ve kasket aldım kendime. Karım kasketimi görünce çıldırdı. 1 Mayıs sabahı, dükkana uğramadan, yürüye yürüye Gül Bahçesi’ne gittim.” (Özakman 2012: 59-60)

Bu günün akşamında günlüğünü yazmaya başlayacaktır. İlk defa aşk itirafı da bu mekanda gerçekleşir. Arzu’ya hep “sıcaklık” duygusuyla harmanlanan bir duyguyla yaklaşan Doğan, Arzu’dan da karşılık bulduğu için çok mutlu olur.

“..birdenbire sizinle karşılaşıncı, kendimi şaşırdım. Benim de içimde eskiden beri sizin için bir mum yanıp dururdu zaten. Kolayca anlayabileceğiniz sebeplerle bu küçük ateşi büyütmemek için çok savaştım. Ama olmadı. Başaramadım. Sonunda Kostantiniye düştü!” (Özakman 2012: 61)

Arzu da evliliğinde mutlu olmadığı için duygularına yenik düşer. Burada Kostantiniye kelimesinin kullanılması ilginçtir. Kadınlığa yenik düşmesini, İstanbul’a benzetmesi, özellikle de Bizans’taki ismiyle nitelendirmesi farklı bir benzetmedir. Bu yönden bakarsak, Fatih’in Kostantiniye’yi fethedip ismini İstanbul olarak değiştirmesi gibi Arzu’nun kalbini ve duygularını fetheden Doğan da Arzu’ya Aziru adını verir. Artık Arzu, Doğan’ın Aziru’sudur.

Arzu ilişkilerinin sınırını, telefonla konuşmak ve el ele tutuşmak olarak belirler. Her ne kadar yasak aşk da olsa, ikisinin de evlilik sorumluluğunu unutmaması önemlidir. Arzu, Doğan’ın hâlâ kızım diye hitap etmesini istemez. Doğan da ismine alışmak istemediğini söyler ve Arzu’ya günlükte verdikleri adlar bu günden sonra konulmaya başlar. Fakat Arzu, Doğan’a hocam diye hitap eder ve ismiyle seslenmeyi sert bir şekilde reddeder. Birbirlerine kısaca evliliklerinden bahsederler, Arzu evliliğinde mutlu değildir onun için Doğan’a karşı duygularından dolayı vicdan azabı duymaz. Ruhsuz bir kadın ve ruhsuz bir erkekle evli olan iki insan, sevgiyi ve sıcaklığı birbirlerinde bulurlar.

Buluşmak için her seferinde farklı yerler bulurlar. Gül Bahçesi, Birinci Ağır Ceza Mahkemesi Duruşma Salonu, çay bahçesi, kitabevi, hayvanat bahçesi, gazino, Atatürk Orman Çiftliği’ndeki Âşıklar Yolu... buluşma mekanlarıdır. Bu arada düzenli olarak telefonla konuşurlar. Telefon görüşmeleri artık geceleri devam etmektedir. Doğan da Arzu da eşleriyle ayrı yattıklarından kendi odalarındaki telefonlarla rahatça konuşurlar. Doğan, bir gece yayınevi kuracağını ve adını “Ar Yayınevi” koyacağını söyler. Arzu:

“İnler gibi, ‘Mutluluktan ağlayabilirim..’ dedi, ‘..ama ilerde, bu sınırlı, yasak bölgesi, korkak ilişkiden bıktınca, yayınevine benim adımı verdiğiniz pişman olmaz mısınız?’

‘Hayır Yavrum, sahici bir sevgi tükenir mi, bir ömüre bile sığmaz. Ama sen..’

Sözümü kesti.

‘Susun hocam. İstiridye hayatında nasıl bir tek inci yapabiliyorsa, ben de ancak bir kez sevebilirim ve sizi seviyorum.’” (Özakman 2012: 72)

Bu ince sevgi sözcükleri iki kişinin birbirine artık bağlandığını göstermektedir. Fakat Arzu, zamanla Doğan’ı arzuladığını anlayınca kendisine kızar ve biraz da pişmanlık duyar. Çünkü bu ilişkideki kurallarını çiğnemek istememektedir.

“ ‘O beyaz gün, kendi koyduğum sınırı kendim aştım..’ dedi, ‘..Gürül gürül size akıyordum. Uyarmasaydınız, Ulus meydanının ortasında da, az kalsın boynunuza sarılıp öpecektim sizi. Hiç beklemediğim bir uyanış olmuştu bende. Bir de gece konuşursam, iyice çözülecektim. Çünkü geceleri fısıltıyla konuştuğumuz için sesiniz daha da içime işliyor. Artık bu tür duyguları sönmüş biri olduğumu sanıyordum. Güvencem de buydu. Çizdiğim sınırlar içinde kalabileceğimi umuyordum. Yanılmışım.’” (Özakman 2012: 75)

Arzu, ne kadar istese de bu aşkı bitiremez ve sonunda içini rahatlatmak için Aziru ismini bulur, artık aşk yaşayan Arzu değil Aziru olacaktır.

“..Kararsızlık içinde kıvranıp dururken Aziru adını buldum. Sonra ona bir kişilik vererek şöyle bir hikâye kurdum. Aziru, evvel zaman içinde, İskenderiye’de kendi başına yaşayan, sevgi ve saygıya susamış, sağlıklı bir kız. Belki de benim genç kızlığımdan beri içimde biriktirip sakladığım bazı deliliklerin temsilcisi. Bilge bir şair ona okuma-yazma öğretiyor. Sık sık buluşuyorlar. Dostluk sevgiye, sevgi aşka dönüşüyor. Aziru, benim gibi mızımız bir kız değil. Yüreğinin sesine ve doğanın çağrısına uymaya razı. Fakat acele etmekten kaçınıyor. Çünkü o günün, uzun bir hazırlıktan sonra yapılan büyük bir ayın gibi olmasını, bu ayine yalnız bedenlerinin değil, ruhlarının da katılmasını istiyor. Bu isteğini sevgilisi de benimsiyor. Bu yüzden kızı zorlamıyor, elini tutmakla yetiniyor ve sabırla o vaadedilen günü bekliyor.” (Özakman 2012: 81-82)

Arzu, Aziru kimliğiyle aslında nasıl bir ilişki istediğinin hikâyesini anlatır. Bu isme bürününce zincirlerini kırar ve kendini aşkına adar. Diğer bir buluşmada ise Arzu’nun tensel çekiciliği artar ve ilk öpüşme gerçekleşir.

“...İncecik askılı, kısa etekli, yumuşak, beyaz bir elbise vardı üzerinde. Omuzları, kolları ve dizleri çıplaktı...Bu güzelliği yüz yıl, yüz bin kez kucaklasam doyamazdım. Elini avuçlarımın içine aldım. ‘Kat kat buz, karı yarıp günyüzüne çıkmayı başarmış narin, harika ve yiğit bir kardelen çiçeğine benziyorsun...Herkesin hayatta bir kez bir mucize yaşamak hakkı olduğuna inanıyorum. Benim payıma düşen mucize de sensin.’

Bir zaman, hiç kıpırdamadan, o büyümlü bozkır sessizliğine daldık. Sonra bir ayçiçeği gibi yavaşça dönüp ağzını uzattı. Öptüm. Taze bir yemiş gibiydi.

Yer dalgalanıyor, dağlar sallanıyor, topraktan gelincikler fişkırıyor, rengârenk kuşlar gümüşten gölün üzerinde sevinç çılgınlıkları atarak dönüp duruyorlardı.

Usulca kendini çekti. Dünya ağır ağır eski biçimini aldı. Tedirgin bir sesle, ‘Aziru’nun benden daha gözüpek olduğunu söylemiştim..’ diye mırıldandı...Sevgiyle gülümsedi. Şımarıp kucakladım. Başını telaşla göğsüme sakladı. Çıplak, nemli omuzlarından içimi bayıltan bir buğu yükseliyordu. O güzel kuğu boynundan öptüm. İyice büzüldü.” (Özakman 2012: 83-84)

Bu buluşmadaki detaylı sahne, Arzu’nun Doğan’a yaklaşmak için Aziru’yu kullandığını ve bunları yapanın aslında Aziru olduğunu anlatır. Yazar, birbirlerine her yaklaşmalarını, törensel bir ayrıntıyla ve sanatsal sözcüklerle süsler. Okuyucunun gözünde yasak aşk kavramı yerine, saf ve temiz bir aşk canlandırmak düşüncesi vardır.

Yazar, Doğan’ın aşk hakkındaki düşüncelerini, okuyucunun gözünde belirginleştirmek için Doğan’ı bir akşam yemeği sonrası sanat çevresinden biriyle tesadüfen buluşturur:

“Akşam yemeğini çabucak Piknik’te yedim. Kalkıyordum, her sanat çevresinde en az bir örneği bulunan ukalalardan biri, koca vücudu, beresi ve sakalıyla, izin almadan masama çöktü. Yayınevi kuracağımı duymuş. ‘Doğancığım..’ dedi, ‘..sakın aşk romanı yayımlama. Benden uyarması. İnsanı kuşatan bunca büyük sorun varken, takvimleri iki yüzyıl öncesini gösteren birtakım gelişmemiş zavallılar için aşk romanı yazmak aptallıktır, yayımlamak ahmaklıktır. Sen de çok iyi bilirsin ki aşk denilen şey biyolojik bir olay. Ama ozanlar bu basit olguyu süsleyip püslediler, insanlığa olağanüstü bir olaymış gibi yutturdular. Neyse ki aşk, yirminci yüzyılda bir makinenin altında kalıp öldü de, bu büyük yutturmaca sona erdi. Her yeni aşk romanı, Aşk için yazılmış bir mezar taşıdır. Mezar taşını kim okur dostum?...Çağdaş insanlar, aşk adı verilen şeyin aslının ne olduğunu yeniden anladılar. Gerekince genç ya da yaşlı, güzel ya da çirkin birbirini bulup rahatlıyorlar. İşte bu kadar. Akli, içlerinden yalnız birine takmaya ne gerek var? Adama gülerler.” (Özakman 2012: 86-87)

Bu sözler üzerine Doğan, yazarın sözünü emanet ettiği şahıs olarak aşk konusundaki fikirlerini dile getirir:

“İçimden bu çağdaş mağara adamını parçalamak geliyordu. Kendimi tuttum. Ama iki laf etmeden ayrılmak da doğru olamayacaktı. ‘Azizim..’ dedim, ‘..kafanı yalnız bere askısı olarak kullanmana üzülüyorum. Düşünebilsen, her hayvanda bulunan cinsel dürtü ile insana özgü bir olgu olan aşkı birbirine karıştırmazdın. Sakin ol, ben seni sabırla dinledim, sıra sende. İnsan geliştikçe yani insanlaştıkça, bu kör dürtüyü ehlileştirmiş, inceltmiş, güzelleştirmiş, yüceltmıştır. Aşk bu çok uzun gelişimin son aşamasıdır, ilkelikten kurtulmak, bencillikten arınmak, kendine tapmaktan kurtulmak demektir. Bir insanın yalnız güzelliklerini değil, çirkinliklerini, kusurlarını, yanlışlarını da sevmek demektir. Ama kendinden başkasını sevmeyen, bedenini kutsayan, kafası yerine bilmem nesiyle düşünen birinin aşkı anlamasını, övmesini beklemenin, bir kurbağadan arya söylemesini istemek kadar gülünç olduğunu bilirim..” (Özakman 2012: 87)

Doğan’ın bu ironik eleştirisi, yazarın romanda aşkı nasıl konumlandığını da bize açıklar.

Arzu’nun teyzesi, bir gece Doğan’la konuşmalarını duymasıyla durumu öğrenir ve Arzu’yla tartışırlar. Odasındaki telefonu söker ve gitmekle tehdit eder. Teyzesi, bu konuda nasihatlerde

bulunur ve Arzu'yu sürekli denetim altında tutmaya başlar. Bunun üzerine Doğan, Arzu'ya yakın bir postaneden bir posta kutusu kiralar. Bundan sonra mektup aracılığıyla haberleşeceklerdir.

Yazar yukarıda Doğan'ı erkek bakış açısıyla yorumlatırken, Arzu'ya da söz hakkı verir. Doğan'a yazdığı birkaç mektupta Arzu'nun da aşk hakkındaki fikrini öğreniriz:

“...Allah'ın çetin kullarından Ömer Hayyam bir rubaisinde aşağı yukarı şöyle demiş: ‘Günah olmasa, Allah'ın rahmeti neye yarardı?’ Ben de böyle düşünüyorum. Üstelik hangi günah Allah'ın rahmetinden daha büyük olabilir ki? Yoksa koca Hayyam da, küçücük ben de, yanılıyor muyuz?... Bir gün ‘aşk ihtilaldir’ demiştiniz. Bu sözün anlamını şimdi anlıyorum. Aşk gelince, gerçekten yeni bir dünya kuruluyormuş. İçimde varlığından haberli bile olmadığım yeni duygular keşfediyorum. Eskiden göl balığıydım, artık akıntıya karşı yüzen bir sazanım.

Teyzem sık sık, kocasını aldatan, tanımadığım bir kadından söz açıyor, belki de beni ıslah etmek için uyduruyor, zavallı kadıncağıza verip veriyor. Hiç alınmıyorum. Çünkü kendimi aldatan bir kadın olarak görmüyorum. Aldatmak, sanıyorum ki, bir insanın biriyle birlikte yaşarken, sırf ten zevki, eğlenmek ya da çıkar için başka biriyle birlikte olmasıdır.

Aşk bütünüyle başka bir şey. Onun yasaları çok farklı. Kendine özgü bir ahlakı var.

Düşünüyorum: Bir insanın başka bir insan üzerindeki hakkı ne kadardır, nereye kadardır? Bir insan, başka bir insanın tüm varlığı üzerinde, yani bedeni, ruhu, aklı, kalbi, vicdanı, hayalleri, umutları ve emelleri üzerinde hak iddia edebilir mi? Bunlar bir nesneymiş gibi, kim olursa olsun, bir başkasının mülkiyet konusu olabilir mi? Üstelik her insanın içinde birçok kişi, birçok kimlik var. Hepsini birden kim mülkiyetine geçirebilir?” (Özakman 2012: 95-96)

Arzu, bir gün teyzesinin yüzüne karşı da aşk itirafında bulunur:

“Keşke o da, ben de evlerimizde mutlu olsaydık da birbirimize sığınmasaydık. Ama mutlu değiliz. Şimdi ne yapalım? Kendi mutluluğumuzu kurmak için evliliklerimizi çocuklarımızın başına mı yıkalım? Kimseyi incitmeden talihimizden bir parçacık mutluluk koparmaya çalışıyoruz.” (Özakman 2012: 106)

Arzu bu mektuplarında ve teyzesiyle konuşmasında, aslında kendisiyle ilgili tam olarak anlayamadığımız olgulara da açıklık getiriyor. Örneğin, bu ilişkinin bir aldatma olmadığını, aldatmanın sadece tensel bir istek veya eğlenceden ibaret olduğunu, eşlerden kimsenin bir diğersinin duyguları ve bedeni üzerinde hakimiyet kuramayacağını ifade ediyor. Evliliklerinde mutsuz olan iki kişinin mutlu olma arzusu olduğunu dile getiriyor. Aziru, Albertina, Azize gibi isimlerin farklı kişilikler olduğunu ve bu kişiliklerin kimsenin mülkiyetinde olmadığını da açıklığa kavuşuyor. Bu isimler zamana ve ilişkinin şekline göre değişen dönemlerde konulan adlardır. Dolayısıyla Arzu'nun neden bu isimlerle aşkı yaşamak istediği daha net anlaşılıyor. Ona göre bu isimler onun özgürleşen benliğini temsil ediyor.

Yazar'ın, hem Doğan'ın hem de Arzu'nun ağzından aktardığı aşka ve ilişkilerine yönelik değerlendirmeler, romanda kurgulanan gizem unsurlarını mantık çerçevesinde daha doğru konumlandırmamızı sağlıyor. Aşkın dilinden anlamayanların çözemeyeceği bir gizem yaratılmak isteniyor. Zaten kendi içerisinde anlaşılması, ifadesi zor bir duygu olan aşkı, hak ettiği biçimde hissettirmek için gizil bir dil kullanılıyor.

Romandaki olayların gelişimine baktığımızda Doğan, Arzu'yu daha rahat görebilmek için dükkanını satıp, tam da Arzu'nun odasını ve terasını gören bir daire satın alır. İlişkinin bundan sonraki boyutu daha esrarlı, daha şehvetli bir hâl alacaktır. Arzu, bu olaya ilk tepkisini ve düşüncelerini mektubunda şöyle anlatır:

“Canım Hocam,

İnanılmaz bir güzelliğin gerçekleşmesini sağlayacağı için o kadar sevdiğim küçük dükkânı bırakmanıza kolayca razı oldum. Daha sonra da odama kapanıp çocuk gibi ağladım.

Anlaşılan, bebeğin annenin kanını ve sütünü emerek büyümesi gibi, gelecek de ancak geçmişini yiyerek var oluyor.

Yeni evinizde bin yıl sağlık ve huzur içinde yaşamınızı dilerim. Her gün ve istersek bütün gün birbirimizi görebileceğimizi düşündükçe, sevinçten yerimde duramıyorum. Hele Aziru uçuyor. Büsbütün uçuk oldu. Sevineceğinizi umduğu birtakım delilikler tasarlamaya başladı bile.

Yasakçılar, yasağın insanı aşırılığa ittiğini bir bilseler...

Öpüyoruz.

A & A” (Özakman 2012: 104-105)

Doğan, yeni evine taşındığında Arzu'yla yeni bir haberleşme yolu bulur:

“Nasıl olsa her dakika telefonlaşamayız. O yüzden ben de bir şifre uydurdum. Işığı bir kez kapatıp açarsam, ‘selam’ demek, iki ‘hiçbir sorun yok’, üç ‘tehlike var, görünmeyin’, dört ‘sizi seviyorum’, beş ‘iyi geceler’.” (Özakman 2012: 109)

Bir müddet bu şekilde görüşmeye devam ederler. İkisi de bu gizemden zevk alır. İlişkilerinin buraya kadar gelen aşamalarını ve bundan sonraki boyutunu Rollo May'ın Varoluşçu kuramı açısından değerlendirebiliriz. Rollo May, sevginin tanımını yaptıktan sonra sevginin dört temel bileşenin karışımından oluştuğunu söyler. Romandaki aşk ve ilişki de, bu dört aşamanın sırayla gerçekleşmesiyle oluşur ve yaşanır.

Aşkın Evrimi

Agape: Karşıdaki kişiye sahip olma isteği taşımadan o kişiye duyulan adanmışlık durumudur. Diğerlerine duyulan saygı, hiçbir kazanç gözetmeksizin diğerlerinin refahını önemseme, karşılıksız ve çıkarsız sevgi olarak tanımlanan Agape fedakarca sergilenen sevgidir. Agape diğer kişinin davranışlarından bağımsız ve koşulsuz bir sevgidir (İnanç, Yerlikaya 2000: 341). Burada bahsedilen Agape, Doğan'ın ilk hislerini ifade eder.

Filia (Philia): Dostça ya da arkadaşça sevgi anlamına gelen filia iki insan arasındaki, cinsel içerik taşımayan, hoşlanma duygusudur. Filia kardeşler arasındaki ya da uzun yıllardır dost olan insanlar arasındaki ilişkilerde olduğu gibi zamanla gelişir. Filia için karşımızdaki kişiyi olduğu gibi kabul edip, onunla birlikte olmamız ve onunla birlikte olmaktan hoşlanmamız yeterlidir. Daha doğrudan bir ifade ile filia, arkadaşlık olarak tanımlanabilir.” (İnanç, Yerlikaya 2000: 341)

Doğan ve Arzu arasındaki ilişki bir süre Filia olarak devam eder. Birbirleriyle arkadaşlık, dostluk eden iki insandır. Bu arkadaşlık farklı hislerle dolduğunda ise Eros ortaya çıkar.

Eros: Bizim için önemli olan kişilerle birlikte olmak yönünde duyduğumuz arzu ve o kişiyi düşününce veya özleyince hissettiğimiz hoş gerilim duygusudur. Seks gerilim azaltılmasıyla doyurulan biyolojik bir gereksinim iken eros hoş olarak algılanan gerilimin artmasıyla karşılanan

psikolojik bir gereksinimdir. Eros şefkat ve özen gösterme üzerine kuruludur ve uzun süreli bir birliktelik arzusunu içerir. (İnanç, Yerlikaya 2000: 341)

Romanda resmedilen aşk tam da Erostur. Biyolojik değil psikolojik bir tatmin uzun süre devam eder. İlişkideki hoş gerilim, daha çok aşkın şefkat boyutunda yaşanmaktadır. Doğan, arkadaşıyla aşk üzerine konuşmasında da bu hislere yoğunlaşmıştır:

“Düşünebilsen, her hayvanda bulunan cinsel dürtü ile insana özgü bir olgu olan aşkı birbirine karıştırmazdın. Sakin ol, ben seni sabırla dinledim, sıra sende. İnsan geliştikçe yani insanlaştıkça, bu kör dürtüyü ehlileştirmiş, inceltmiş, güzelleştirmiş, yüceltmıştır. Aşk bu çok uzun gelişimin son aşamasıdır, ilkelikten kurtulmak, bencillikten arınmak, kendine tapmaktan kurtulmak demektir. Bir insanın yalnız güzelliklerini değil, çirkinliklerini, kusurlarını, yanlışlarını da sevmek demektir.” (Özakman 2012: 88)

Rollo May’ın, varoluşçu kuramındaki son aşama ise sekstir. Seks cinsel birleşme ya da cinsel gerilimin boşaltılabildiği diğer yollarla doyurulabilen biyolojik bir işlemdir. Seks gereksinimimiz, fiziksel boşalma ve bu şekilde cinsel dürtünün yol açtığı gerilimin azaltılması yoluyla karşılanmaktadır (İnanç, Yerlikaya 2000: 341). Fakat romanda seks ve bedensel tatmin hiçbir zaman ön plana çıkarılmaz. Romanda, cinsel birleşmenin olduğu bile açıkça söylenmez. Bu görüntü flu olarak okuyucunun zihnine bırakılmıştır. Çünkü asıl amaç Eros halini yaşatmaktır. Böylece ahlaki olarak daha masum bir yere oturtulmuş aşk kavramı yaşanacaktır. Roman boyunca duygusal gerilim, duyularla değil duygularla kontrol edilir, psikolojik tatmin halinde devam eder.

Friedrich Schiller, İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Mektuplar adlı mektup dizisinde estetik hakkındaki görüşlerini açıklar. Güzel kavramı Schiller’e göre; akıl, duyular ve ahlaki deneyim kapsamında değerlendirilebilir. Düşünürün deyişiyle, “güzelliğin bütün büyüğü, onun gizemine dayanır.” (Kula 2012: 243).

Romadaki gizem, ölçülü bir biçimde sürekliliğini korur. Aslında bu gizem, güzelliğin hazzını arttıran ve kişiyi aşka doğru güdüleyen bir büyüğü de içerisinde saklar. Özellikle Doğan, bu saklı olanı elde etmekten çok keşfetmekten ve hissetmekten zevk alır. Duygusal tatmin bedensel tatminin önüne geçmiştir fakat cinsel birleşmeden ziyade görsel olarak kadından haz alma hali, romanda kullanılır. Eros durumunu yaşatan olaylar Arzu’nun ışığı açarak, karşı daireden kendisini izleyen Doğan’a bedenini açmasıyla devam eder.

“Bir zaman sonra, geri çekildi, elindeki kitabı okuyormuş gibi yaparak, küçük koltuğunu çevirip bana doğru döndü. Biraz bekledikten sonra ayak ayak üzerine attı.

Aaah!

Fildişi gibi parlayan iki uzun, nefis bacak. Gamzeli, yuvarlak dizler. İnce bilekler. Ayakları çıplak. Eteği kalçalarına kadar toplanmış. Başını kaldırıp baktı, yine kitaba eğdi. Tüm bedenim yürek kesilmiş, deli gibi atıyor. Ancak korka korka, göz ucuyla izleyebildiğim o kaçak güzellik, şimdi önümde cömertçe serilmiş duruyordu.” (Özakman 2012: 112)

“Şort ve kolsuz bir bluz giymiş, bluzunun uçlarını göbeğinin üzerinde düğümlemiş. Elimi uzatsam tutacak gibiyim.” (Özakman 2012: 116)

“...Bornoğunu çıkarıp çardağa astı. Kalbim göğsüme sığmaz oldu. İki küçük parçadan oluşan yeni moda, siyah bir mayo giymişti... serdiği hasıra uzandı. Yarım saat, döne döne, güzelce güneşlendi. Her kımıltısı bir başka şölendi.” (Özakman 2012: 118)

Bu şekilde Arzu’nun bedensel güzelliğinden tatmin olma hali uzunca bir müddet devam eder. Doğan’ın Arzu’ya duyduğu şehvet şiirlerinde ve düşünlerinde birbirinden farklı şekillerde ifade olunur. Şiirlerdeki Eros hali, zihnindeki düşünceler düzyazıya döküldüğünde tensel zevki tatma ihtiyacına dönüşür. Onu zihninde canlandırmak yerine artık onun bedenini görmek ister. Yaz geldiğinde ise bu heyecan verici gösteri daha sanatsal bir hâl alacaktır. Arzu, Rönesans dönemi ressamlarının tablolarındaki nü tasvirleri, Doğan’a görsel olarak, canlandırarak yaşatır.

Rönesans Dönemi Figürlerinin Tene Bürünmesi

“Antonio Allegri Correggio, Danae”, “Vecellio Tiziano, Kutsal Aşk”, “François Boucher, Yıkılan Diana’nın Dinlenişi”, “J.J. Antoine Lecompte de Nouy, Beyaz Köle”, “Diego de Silva Velasquez, Rokeby Venüsü”, “Francisco de Goya Y Lucientes, Çıplak Maya”, “Vecellio Tiziano, Urbino Venüsü”, “J. A. Dominique Ingres, Baş Odalık”, “Jean Auguste Dominique Ingres, Çeşme”, “François Boucher, Dinlenen Genç Kız”, tüm bu tablolarındaki tasvirleri evinin penceresinden canlandırır, eğer Doğan canlandırdığı figürün olduğu tabloyu bilirse yeni bir figüre geçer. Böylece aralarında şehvetli bir oyun başlar.

Arzu’nun bedenini sergilemesinde, Rönesans dönemi ressamlarının tablolarından esinlenmesi Doğan’ın hazzını törensel bir ziyafete dönüştürme çabasıdır. Yukarıda da anlatıldığı gibi, asıl önemli olan tablonun sanatsal değeri değil erkekte uyandırdığı hazdır.

Rönesans döneminde çalışılan dini resimlerin kadın imgesine bakışı irdelediğimizde sanat tarihindeki beden, çıplaklık ve kadın imgeleri hakkında bazı genellemeler yapılabilir. Ortaçağda dünyevi nimetlerden uzaklaşma saflık veya şehvet ve cehennem işkencelerini temsil etmekte kullanılan çıplaklık, Rönesans’ta insan bedeninin mükemmeliyetini geometrik oranlarla göstermekte kullanılmıştır (Corbin 2008: 71). Doğan da Arzu’nun bu kusursuz görüntüsünden haz alır. Bu haz romanda, Eros halinin seksten daha yoğun yaşandığını gösterir.

Sanat Tarihi Bölümü’nde Doçent olan Doğan ile onun eski öğrencisi Arzu’nun arasında böyle sanatsal bir haz ortamının oluşması, ilişkilerine farklı bir heyecan katmaları bakımından önemlidir. Diğer bir husus ise, Arzu’nun Rönesans dönemi ressamlarının nü resimlerini canlandırmayı tercih etmesidir. Resimleri canlandırmasıyla oluşan duygusal paylaşımın daha iyi anlaşılması için Rönesans dönemi ressamlarının bu figürlerinin taşıdıkları anlamları da ayrıntılara odaklanarak açıklamak gerekir. Öncelikle kadın figürlerine görünmeyecek kadar ince ton derecelendirmeleri, mermerimsi ten görünümü sağlar. Alın bölümlerindeki beyazlık bir porselen görünümü vermekle birlikte; yanaklarında, burunlarında ve çenelerindeki belli belirsiz pembelik ile utanç sezilir. Ayrıca, sadece bacak arasının bir kumaşla örtülmesi, mahremiyetin ölçülü olarak sergilendiğini ifade eder. Figürlerdeki bu görsel unsurlar aynen Arzu’da da görülür. Arzu’nun utangaçlığını saklamak ve örtmek için Aziru ismiyle kendini sergilemesi de yazarın tablolarındaki figürlerle bilinçli bir bağ kurduğunu gösterir.

Schiller’in estetik ve güzellik hakkındaki düşünceleri, Doğan ve Arzu arasındaki aşkın ahlak ve haz sınırlarındaki gezinişini daha iyi anlamamızı sağlar. Aşkın nesnesi duyusaldır, öznesi ahlaki doğadır ve onur, aşkın arzuya dönüşmesini önler. Onur, Schiller’in anlatımıyla, “duyusalın, ahlaksala bağımlılaştırılmasını” simgeler.

İnsanın “fiziksel yeterliliğini” aşan bu örneğe öykünmek, insanlar için kuraldır veya yasadır. Doğa gereksinmesi ile yasanın istemi arasındaki “çekişme”, “duyusalılığı isteklendirir, saygı denilen

ve onurdan ayrılmayan duyguyu uyandırır.” Zarafette ise, “aynı güzellikte olduğu gibi, akıl isteminin duyusalılıkta karşılık bulduğunu” görür ve aklın idelerinden biri “aniden görünüşte karşısına çıkar.” Doğanın rastlantısallığı ile aklın gerekliliğinin “beklenmeyen uyumluluşımı, hoşlanma duygusu uyandırır.” Bu hoşlanma duygusu, “duyu için çözümleyici, tin içinse canlandırıcı ve uğraştırıcıdır.” Bu çekim Schiller’in adlandırmasıyla, “hoş istek” veya “zarafet ve güzellikten ayrılmaz bir duygu olan aşk/sevgi” olarak adlandırılır (Kula 2012: 239). Romandaki aşk, böylece tensel değil duyusal bir birleşme halinde işlenir. Arzu ve Doğan arasında, arzu ve hazzın ahlaki sınırlamalarla doyuma ulaştığı bir aşk vardır. Duyu ve duygu geçişkenliği arasındaki doz ayarlanarak, romanda akıl ve arzuların uyumu sağlanır. Arzu ve Doğan arasındaki çekim gücü yazarın çizdiği sınırlara kadar yaşanır. Sıradanlıktan ziyade doğal akışı içerisinde sabırlı bir şekilde işlenen bir birliktelik ortaya konur. Yazar, bu tavrından hareketle Arzu’nun Doğan’da bıraktığı zarif ve taze etkiyi artırmak için karşı daireden izletir. Aynı dairede buluştukları zaman böyle bir ortam oluşturmazlar. Fakat biraz mesafenin ardından Arzu daha çok cesaretlenir. Romanda haz duygusu aleni olarak okuyucuya yansıtılmaz. Daha önce belirttiğimiz gibi Eros halindeki haz verici gerilim, ilişkinin hemen hemen bütününe yayılmıştır.

“Bir gün ‘aşk ihtilalidir’ demiştiniz. Bu sözün anlamını şimdi anlıyorum. Aşk gelince, gerçekten yeni bir dünya kuruluyormuş. İçimde varlığından haberli bile olmadığım yeni duygular keşfediyorum. Eskiden göl balığıydım, artık akıntıya karşı yüzen bir sazanım.” (Özakman 2012: 95)

Arzu’nun bu sözleri romandaki aşk olgusunun nasıl yaşandığını anlamamız açısından önemlidir. Rönesans, sanatta yapılan bir ihtilaldir. Özellikle resimde zincirlerinden kurtulmuş insan bedeni tüm çıplaklığıyla yer alır. Arzu da, Aziru haliyle kendi hayatında bir ihtilal yapmış ve tüm toplumsal yargılara rağmen zincirlerini kırmış, kalbini ve bedenini Doğan’a açmıştır. Sonraki günlerde Doğan, eşini ve çocuklarını bir haftalığına tatile gönderir. Arzu, Doğan’ın evine gelmeye ikna olur. Ertesi gün Doğan’ın evinde buluşurlar ve Arzu gittiğinde Doğan, üçüncü şarkıyı (Özakman 2012: 126-127) yazar. Üçüncü şarkı Arzu’yla birleşmelerinin şiirsel anlatımıdır. Romanda erotizm hat safhadadır fakat pornografi yoktur. Yazar tarafından da açıklama yapılmaz. Aşkla yoğrulmuş tensel bir ilişki, üçüncü şarkıda anlatılır. Çocuklar dönmeden bir kez daha birlikte olurlar. Üçüncü şarkının yazıldığı dönem, ilişkilerinin bu evresine denk gelir.

Tutkuların Durulması ve Duyguların Dinginleşmesi

Doğan, büyük kızının düğünü için Arzu’dan borç alır. Düğünü yaparlar. Daha sonra Doğan, Arzu’dan aldığı parayı geri verir. Dostluk kıvamında ilişkileri de devam eder. Kış geldiğinde Arzu, Albert Einstein’ın dilini çıkarttığı ünlü posterini Doğan’a yollar. Bu poster, onların hayatla dalga geçişlerinin, coşkun aşklarını herkesten habersiz yaşamalarının bir sembolüdür. Bu posterden sonra Arzu’nun bir diğer ismi de Albertina olmuştur. Albertina isminden sonra Eros dönemi artık çok öne çıkmaz; daha çok hayat arkadaşlığı ya da dostluk diyebileceğimiz duygularla birbirlerine yaklaşırlar. İlişkileri uzunca bir süre bu şekilde ilerler. Çocukları hakkında birbirleriyle daha sık konuşurlar. 12 Mart darbesi gelir geçer. Arzu’nun kızı İpek evlenir. 1984 yılında bir çocuğu olur. Çocuğun doğumuyla birlikte Albertina dönemi sona erer; artık Azize dönemi başlar. Bu dönemin ilişkilerine yansımaları Şirin’in ağzından öğreniriz. Şirin hem Arzu’nun hem de Doğan’ın değişimini günlükten özetleyerek Sanem’e anlatır ve bize aktarır. Önce Arzu’nun değişiminden bahseder:

“Arzu, artık annee oldu, yaptıklarını düşündükçe torunundan utandığını söylüyor, belki teyzesinin etkisinde kalıyor, ya da menapoz psikolojisi ile böyle bir duyguya kapılıyor, cesaretini yitiriyor, her neyse, ilk günlerdeki sınırların bile gerisine çekiliyor. Buluşmalar bütünüyle bitiyor. Gece konuşmaları, erotik

laflamalar sona eriyor. Odasının tül perdelerini açmıyor, ışığını yakınca kalın perdeleri kapatıyor. 22 Ocaklarda bile buluşmuyorlar.” (Özakman 2012: 145)

Doğan’ın Arzu’ya yaklaşımı, Arzu’dan uzaklaşmamak yönündedir:

“Önceleri kızın tavrını ciddiye almamış, Azize Molla diye alay etmiş. Alay işe yaramayınca, sırnaşıyor, yalvarıyor, kızıyor, küsüyor ama Arzu’yu yumuşatamıyor. Sonunda o da geri çekiliyor. Bugüne kadar, üç yıl, bir daha birbirlerini görmüyorlar.” (Özakman 2012: 145)

Sanem’le Şirin’in konuşmasında, ikisi arasındaki aşkın değerlendirilmesini görüyoruz:

“‘O büyük aşk böyle bitiyor, ha?’

‘Hayır, bitmiyor, değişik bir üslupta sürüyor. Yine her gün konuşuyorlar. Gereklikçe mektuplaşıyorlar. Babam daha şefkatli oluyor. Arzu da babamın korktuğu kadar azizelik taslamıyor. Belli sınırlar içinde eski tadını koruyor. Şaka yapıyor, şarkı söylüyor, eğlendiriyor, hatta babamı tatlı tatlı işletiyor. Bizim gümleneceğini sandığımız ebedi aşk edebiyatını, daha incelterek zenginleştiriyorlar. İşte böyle garip, tensellikten arınmış, soyut bir aşk. Ya da ikisi için yepyeni bir aşk. Başlangıçta olduğu gibi yine sesten ve sessizlikten kurulu bir dünyada yaşamaya başlıyorlar.’

İnanamadı.

‘Son üç yıl böyle mi geçiyor?’

‘Evet, hiç bıkmadan, sadece konuşarak. İpek’le kocası, eğitimlerini sürdürmek için Kanada’ya gidiyor, sonra da orada iş bulup yerleşiyorlar. Arzu’da bir yumuşama, gevşeme başlıyor. Ama bu sırada, birdenbire ne oluyorsa, babam hastalanıyor.’” (Özakman 2012: 145-146)

Yaşlarının ilerlemesiyle tensel aşkın daha ince soyut bir aşka dönüşmesi, üç yıl devam eder. Babasının hastaneye kaldırılmasına sebep olan olayı öğrenmeye kararlı olan Şirin, Arzu’nun telefonunu bulur ve onunla konuşur. Arzu ayrılmak ister, kocasıyla arası iyice bozulmuştur. Kızının yanına Kanada’ya gitmeyi düşünür. Doğan kalmasını ister, ev tutmayı teklif eder, fakat Arzu, metres olmadığını söyler; tartışırlar. Bu tartışmaların üzerine o gece rahatsızlanan Doğan, hastaneye kaldırılır. Tüm bu olayları Arzu, Şirin’e anlatır.

“...Bir şey söyleyeyim mi? Biz o güne kadar hiç ciddi kavga etmemiştik. O yüzden kavga etmeyi bilmiyorduk. Acemiliğimizin kurbanı olduk.” (Özakman 2012: 151)

Şirin aralarını bulur, Arzu’yla Doğan’ı buluşturur. Kırgınlıkları biter. Arzu, evi terk ederek Şirin’in yanına yerleşir. Doğan’la daha rahat görüşürler. Şirin ve Arzu, akşamları uzunca sohbetler ederler. Arzu, geriye dönerek Doğan’la aşkını özetler:

“Bir gece erkeklerden konuşurken, ‘Ben senden farklı düşünüyorum..’ dedi, ‘..hayat ölüme akıyor. Doğumla ölüm arasına sıkışmış kısacık bir zamanımız var. Eğer hak ediyorsa, bir erkeği doyasya mutlu etmekten niçin kaçınalım? Erkeğin kulu kölesi olmak, ona yaltaklanmak değil bu. O başka bir şey, aşağılık bir durum. Yalnız kadınlara özgü öyle incelikler, özellikler, dikkatler var ki hayata tat katıyorlar. Bunları cimrilik edip ölüme mi taşıyacağız? İnan bana, hepsi yankı gibidir. İnsana

çoğalarak döner. Babanın bile beynimi ve yüreğimi, bacaklarımdan sonra fark ettiğini sanıyorum. Ama sonra saygısı, şefkati, özeni ile beni kat kat aştı.” (Özakman 2012: 160)

Buradaki sözler, yazarın düşüncelerinin bir anlamda Arzu’nun ağzından ifadesidir. Kadın erkek arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiği konusunda bize kısa bir özet geçer. Burada anlatılanlar, Arzu’yu ve Doğan’ı doğru anlamamız ve aşk duygusuna saygı duymamız için yapılan küçük açıklamalardır.

Şirin, küçük oyunuyla Arzu ve Doğan’ı Gül Bahçesi’nde buluşturur.

“Arzu, anlaştığımız gibi, ta dipte, yirmi beş yıl önceki banka oturmuş bekliyordu. Bizi görünce tanımlaması çok zor bir sevinçle ayağa fırlayıp babama koşmaya başladı. Çılgılığı rüzgâr gibi esti.

‘Hocaaaaam!’

Babam da ona koşuyordu.

‘Canıııııı!’

Heyecandan sendeledi. İkimiz birden atıldık. Önce Arzu ulaştı. Soluk soluğa, ağlaşıp kucaklaştılar. Geri çekilip bahçenin kapısında durdum.

Eski bahçe, yumuşak sonbahar güneşi altında, pırıl pırıl parlıyordu.” (Özakman 2012: 162)

Şirin’in çabaları ve bu aşka duyduğu saygıdan ötürü Arzu ve Doğan tekrar aşklarına kaldıkları yerden devam ederler. Şirin’in romanın sonunda Sanem’e yazdığı mektup, aslında bu dönemin filmlerine de bir eleştiri niteliği taşır:

“Bu bir film olsaydı, öyle sanıyorum ki hayal tacirleri, tam mutlu olacakları sırada, ikisinden birini, hiçten ya da boktan bir sebeple öldürür, izleyicileri sarsarlardı. Galiba mutlu biten bir konuyu çağımız insanına yakıştıramıyorlar. Böyle bir sonu, alelade, yavan görüyor; çarpıcı, düşündürücü, dramatik ve de sanatsal bulmuyorlar. Belki de binbir sebeple mutsuz yaşayan insanları, bu yolla teselli etmeye çalışıyor ve demek istiyorlar ki: ‘Üzülmeyin yalnız değilsiniz. İşte bunlar da mutsuz oldular. Gerçekçi olun, mutlu olmak umuduna kapılmayın. Hayat böyle.’” (Özakman 2012: 163)

Yazar, düşüncelerini Şirin vasıtasıyla ifade eder. Dönemin arabesk ve mutsuz sonlarla yoğrulmuş sanatsal eserlerini ve filmleri ciddi şekilde eleştirir. Onların, aslında herkesin mutsuz olduğu ana fikrini aşılıyarak, insanları mutsuzluğa mahkum ettiğini düşünür.

Roman Şirin’in, bu aşkın devam ettiğini anlatan son sözleriyle biter:

“Gelgelelim bizimkiler, hayal tacirlerine, drama kurallarına, çarpıcı son anlayışına ve hayata inat, sessizce ve gizlice, ölesiye mutlu yaşamayı sürdürüyorlar.

Galiba, acılarla dolu çağımızda asıl çarpıcı son bu.

Ne dersin?” (Özakman 2012: 163)

Arzu ve Doğan arasındaki aşk, yazarın da dediği gibi, her şeye rağmen başlamış ve her şeye rağmen devam etmiştir. Yazar, belki de her şeye rağmen böyle bir aşk tasarımı romanında kurgulayıp; ahlaki kaygıları ve yasak aşkı, ince duygularla bezeyerek sıradanlıktan kurtararak

idealize edilen bir aşk yaratır. Romandaki sanatsal altyapı, karakterlerinin entelektüel birikimleriyle konuşmalara yansıtılarak oluşturulmaz. Sanatın inceliği, bizzat duygularla ve beden tasvirleriyle okuyucuya sunulur.

SONUÇ

Yazar; farklı kurgularla, şifrelerle ve zaman atlamalarıyla zenginleştirdiği aşk duygusunu, bir anlamda “aşk bir ihtilaldır” görüşünü, Arzu ve Doğan’la somutlaştırarak, dönemin dejenere kültürüne ve mutsuzluğa mahkûm edilen aşk görüşüne inat, sanatsal motiflerle bezeyerek okuyucuya anlatır. Mistik ve gizemli unsurları romanında ustaca kullanan yazar, zaman kırılmalarını; romandaki gerilimi ve merak unsurunu düşürmeden tasarlar. Romanında kullandığı, kuramsal incelemelere ve değerlendirmelere imkan sağlayan buluşları, romana hem kişilik gelişim kuramlarıyla hem de sanatsal duyarlılıkla bakabilmemizi sağlar. Yasak aşk olgusunu; sıradanlaştırmadan, cinselliğe hapsetmeden, kadın ve erkek duyarlılıklarını da göz önünde bulundurarak okuyucuya sunar.

Tüm bu kurgusal yapısıyla zengin bir sanatsal birikimin aktarıldığı roman, resim ve şiir öğeleriyle zenginleştirilir. Şiir ve resim okumaları bizzat yazar tarafından açıklanmaz. Yazar, önce okuyucuya şiirler ve canlandırılan figürler yoluyla betimleme yapar sonra da roman kahramanlarının duyguları yoluyla biçimlendirdiği bu atmosferin içine okuyucuyu alır. Ardından, çok yönlü yarattığı kurgusunu, zaman ve mekan geçişleriyle tamamlar. Zamana ve mekana bağlı olarak karakterlerin gelişimi ve değişimi son derece başarılı bir şekilde romana yansıtılır. Kahramanlar; yaşlarına, kültürlerine ve deneyimlerine göre aynı olaya farklı bakış açılarıyla karşımıza çıkar. Yazar; kurgusu ile kahramanlarına aşkın evrelerini yaşatırken, zamana ve mekana göre adapte olmaları ve duygularındaki canlı değişimi yakalar. Duygu ve düşüncelerin olayların akışına göre değişimi de aşk teması etrafında ifade edilir. Yazar, romanındaki gerçekliği duyguları ön plana alarak karakterler yoluyla somutlaştırır. Böylece karşımıza gerçekliği zihnimizde canlanan karakterler ve onların şahsında ifade edilen duygular çıkar. Romana bütün olarak baktığımızda yapısal ve tematik unsurlar, yazarın kendine has bir tarzla karşımıza çıkar.

Yazarın kurgu ve üslubundaki özgünlük, onun araştırmacı yönü, oyun yazarlığı ve sanatçı duyarlılığının bir harmonisidir. Turgut Özakman’ın çok yönlü birikimlerinin olması onu, özellikle milli mücadele yıllarını konu edinen romanlarıyla tanınmasının yanında, aşk temasını sanatsal bir formda işleyebilecek bir noktaya taşır. Böylece Romantika, Türk edebiyatında özgün bir tasarım roman olarak yerini alır.

KAYNAKÇA

- Burckhardt, Jacob (2013). İtalya’da Rönesans Kültürü. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Burger, Jerry M. (2006). Kişilik. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Corbin, Alain – Courtine, Jean-Jacques – Vigarello, Georges (2008). Bedenin Tarihi 1 - Rönesans'tan Aydınlanma'ya. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İnanç, Banu Yazgan – Yerlikaya, Eset Ercüment (2000). Kişilik Kuramları. İstanbul: Pagem Akademi Yayıncılık.
- Kula, Onur Bilge (2012). Kant Schiller Heidegger Estetik ve Edebiyat. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Labno, Jeannie (2014). Rönesans Ayrıntıda Sanat. Çin: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özakman, Turgut (2012). Romantika. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Şahin, G. (2017). “Sanatsal Dokunuşla Tasarlanan Bir Aşk Romanı: Romantika / A Love Novel Designed with Artistic Touch: Romantika”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Tahsin Aktaş Armağanı) Volume 12/7, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11537>, p. 345-368.